

ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ КІБЕРБЕЗПЕКИ

Крилова-Грек Юлія Михайлівна

кандидат психологічних наук, доцент

Державний університет телекомунікацій, вул. Солом'янська 7, Київ 02000 Україна

doca123@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0002-2377-3781>

Гуманітарні аспекти кібербезпеки пов'язані насамперед з такими поняттями як соціальна інженерія та шахрайство у он лайн мережі. На думку спеціалістів, найслабшою ланкою у будь-якій системі безпеки є людський фактор, чим користуються шахраї та хакери (К. Митнік, В.Саймон, 2004). Дослідження психологічних аспектів соціальної інженерії та шахрайства в мережах є одним з ключових інструментів для вироблення інструментів протидії загрозам, що оточують сучасну людину.

При розгляді гуманітарних аспектів кібербезпеки ми виділяємо питання соціальної інженерії, та питання фейкових та маніпулятивних текстів.

Порушення кібербезпеки методами соціальної інженерії здійснюються, в основному, за допомогою вербальних засобів (телефонні дзвінки), в той же час маніпуляції та шахрайство через он мережі, здійснюються через розповсюдження візуальних матеріалів.

В нашій роботі ми розглядаємо текстові матеріали як продукт людської діяльності який створюється з метою маніпуляцій та провокування певної реакції. Наприклад, емоційний пост на сторінці у соціальній мережі, зазвичай є причиною, яка популяризує дану інформацію за дуже короткий час. Причиною розповсюдження текстового повідомлення є дії користувачів, які викликають ланцюгову реакцію (лайки, поширення, коментарі). І майже ніколи користувач не перевіряє інформацію на її відповідність фактам. Причини банальні: від звичайної нестачі часу до схильності довіряти почуттям.

На жаль, сучасне суспільство більше довіряє пліткам, які викликають емоційну реакцію, ніж достовірним фактам. Адже образи, що апелюють до афективно-емоційної сфери, краще запам'ятовуються та блокують раціональні зони мислення когнітивно-раціональної сфери. Ця думка підтверджується і недавніми дослідженнями у галузі нейробіології. Вчені стверджують, що механізм зберігання емоційних спогадів відрізняється від механізму зберігання нейтральних, що пов'язано з дією гормонів адреналіну та норадреналіну (НиколлсДж., Мартин А., Валлас Б., Фукс П., 2008).

В результаті проведення дослідження контенту у соціальній мережі ФБ ми прийшли до висновку, що 86,4 % постів, що апелюють до емоціно-чуттєвої сфери, є фейковими або маніпулятивними (дослідження проводилися на трьох приватних сторінках зі згоди власників).

Отже, розробка гуманітарного аспекту кібербезпеки має психологічну складову, так як, саме людський фактор є першопричиною поширення недостовірної, маніпулятивної інформації. Певні наробки вже зроблені у цьому

напрямку, наприклад, робітники банків США регулярно отримують інструкції, в яких прописано способи реагування на випадки шахрайства методами соціальної інженерії.

Соціальні мережі також намагаються боротися з непорядним використанням своїх платформ: лише за перший квартал 2018 року, ФБ видалив 865, 8 мільйонів повідомлень, більшість з яких були сапамом, а решта включала неприйнятний контент (оголена натура, терористичні заклики тощо).

Одним із шляхів запобігання впливу на свідомість шкідливої, токсичної інформації є включення у навчальний план авторського курсу «Гуманітарні аспекти кібербезпеки», який направлений на надання знань, що сприятимуть запобіганню впливу маніпулятивного контенту на свідомість та дозволять виявляти таку інформацію в мережі. В даному курсі гуманітарна сторона кібербезпеки реалізується через запобігання впливу маніпулятивного контенту на свідомість. Основні прийоми супротиву виробляються через аналіз дискурсу протилежної сторони за допомогою психолінгвістичного аналізу текстів.

Мета курсу – розвиток аналітичних навичок для розуміння медіаконтенту, усвідомлення основ психолінгвістичного аналізу текстових повідомлень, розвиток логічного та критичного мислення.

Завдання курсу: 1) розвиток аналітичних здібностей; 2) вироблення навичок психолінгвістичного аналізу тексту; 3) формування навичок критичного та логічного мислення; 4) формування вміння виявляти прийоми маніпулювання в ЗМІ; 5) виховання особистої відповідальності за дії в інтернеті (написання постів у соціальних мережах, блогах або поширення інформації, створення дописів та коментарів); 6) удосконалення навичок ефективного комунікації в мережі.

Курс може застосовуватись для широкого кола слухачів, зокрема студентів, чия майбутня професія пов'язана з дослідженням кіберпростору, аналізом текстової інформації або комунікацією в інтернеті. Також курс може бути включений у систему освіти дорослих, як допоміжний інструмент, що дозволить краще розібратися у сучасному інформаційному полі.

Таким чином, дослідження гуманітарного аспекту кібербезпеки та розробка інструментів протидії, є важливою роботою, яка дозволить здійснювати контроль на кількох рівнях: рівні запобігання та рівні протистояння загроз.